

17. Бачинский А. (1984). В семье советской. Социалистическое строительство в приднестровских землях Украинской ССР. Киев-Одесса: Головное изд-во объединения Вища школа. 172 с.
18. Веселова О. (2006). Післявоєнна трагедія: голод 1946-1947 рр. в Україні. УІЖ. 6. С. 98-124.
19. Волков И. Засуха, голод 1946-1947 годов. *История СССР*. 4. 1991. С. 3-19.
20. Гордієнко В., Гордієнко Г. (2018). Діти в Ізмаїльській області під час голоду 1946-1947 рр. *Емінак*. 2(1). С. 72-80.
21. Зима В. (1996). Голод в СССР 1946-1947 годов: Происхождение и последствия. М.: Институт Российской истории РАН. 265 с.
22. Кашу И. (2014). Голод 1946-1947 гг. в Молдавской ССР: причины и последствия. *З архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ*. С. 211-256.
23. Кіссе А. (2006). Відродження болгар України. Нариси. Одеса: Optimum, 288 с.
24. Ковпак Л. (2008). Голод 1946-1947 рр. в Україні: влада і людина. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст.* С. 57-64.
25. Тельпис Ю. (2000). Голод 1946-1947 годов в Приднестровском крае. *Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту*. С. 1-16.
26. Шаповал Ю. (2007). Голод 1946-1947 років в Росії та в Україні: потреба порівняльного аналізу. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвід. зб. наук. пр.* 6(1). С. 337-349.

**БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ
КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ БЕССАРАБІЇ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.**

Олександр Михайлов

кандидат історичних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Зростання в сучасних умовах різних форм благодійної діяльності, матеріальної допомоги, беззаперечно, потребує залучення історичного досвіду. В цьому контексті звертається вага дослідників на пореформений період, коли благодійність стала сприйматися як «прояв співчуття до ближнього і моральний обов'язок заможного поспішати на допомогу тому, хто потребує допомоги». Важливою рисою того часу стала розгалужена система кредиту, яка також сприяла розвитку добродійності.

Мета даної тези – на основі архівних даних та наукових розвідок розкрити рівень благодійної діяльності представників кредитно-банківської системи Бессарабської губернії у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.

Варто зауважити, що найбільш підприємливі фінансисти-вкладники Бессарабії могли накопичувати величезні суми на дивідендах і використовувати надлишки по відсоткам на пожертвування та матеріальну допомогу нужденним. В розрізі розгляду соціально-орієнтованої діяльності бессарабського нобілітету необхідно згадати відомого дворянина, політика та громадського діяча Костянтина Олександровича Мімі. Саме К.О. Мімі, перебуваючи на посадах члена, а згодом й голови Бендерської повітової управи, клопотав про проведення телефонної мережі в краї; сприяв утворенню й наданню державних субсидій Бендерській земській касі дрібного кредиту, яка мала важливе значення для населення Бендер. Відомо, що К.О. Мімі піклувався навіть про те, щоб у Різдвяні та Пасхальні дні кожна родина повіту мала святковий стіл, на що жертвував власні кошти із своїх вкладів у Кишинівському відділенні Державного банку, а згодом і Бендерської земської каси дрібного кредиту [6, арк. 33]. Його політична, громадська діяльність, проекти з розвитку інфраструктури регіону та небайдужість до широких мас населення високо оцінювалися сучасниками. Тобто, дворянин особисто розвивав кредитну систему в регіоні та використовував її потенціал на благодійні справи.

Застава майна в банках для виховання та освіти дітей аристократів нерідко мали далекоглядні наслідки. Відомо, що родина Ботезатів була однією з найбагатших в Бессарабській губернії. У 1900 р. помер батько О. Ботезат, який служив у міністерстві іноземних справ у Парижі залишивши дружину та двох дітей Георгія та Віру. Родина повернулася до Кишинева, де піклування над ними взяв друг О. Ботезата Є.Л. Ришкан-Дерожинський. Одним з головних обов'язків, який взяв на себе піклувальник стало фінансування освіти і виховання єдиного сина Георгія Ботезата (донька Віра невдовзі вийшла заміж за офіцера Звенгородського полку). Відомо, що Є.Л. Ришкан-Дерожинський за рахунок застави земельної власності Ботезатів у іпотечних банках Бессарабської губернії (а саме Бессарабсько-Таврійського банку) виручав кошти та зі своїх особистих рахунків на депозитах Державного банку зібрав необхідні фінанси для престижного навчання Георгія Ботезата кредиту [3, арк. 15].

За допомогою цього фінансування Г. Ботезат закінчив Кишинівське реальне училище. Після цього навчався в Харківському технологічному інституті та Електротехнічному інституті Монтефіоре у Льєжі (Бельгія), де отримав звання інженера-електрика. В 1908-1909 рр. Г.О. Ботезат стажувався у Гетінгенському та Берлінському університетах. Більш того, у 1911 р. у Сорбонні Г. Ботезат успішно захистив першу в історії авіації докторську дисертацію «Дослідження в області стабільності аероплану». Кошти, які були збережені в банківських активах Є.Л. Ришканом-Дерожинським на освіту відкрили визначного експерта для світової авіації [4, арк. 93-94].

Г.О. Ботезат під час революційних змін отримав запрошення на працевлаштування в Національному консультативному комітеті США за аеронавтики. Успіх та висока кваліфікація Г. Ботезата підтвердив той факт, що у

Благодійність у сучасному світі: витоки, проблеми, перспективи

1921 р. Конгрес США надав вихідцю з бессарабського дворянства 200 000 доларів на конструювання експериментального гвинтокрила та зарплатню в 10 000 доларів на рік. Г. Ботезат розробив ряд технічних засобів, наприклад потужний вентилятор, які поступили до військово-морського флоту США. Окрім цього, він прораховував траєкторію польотів у повітряному та неповітряному середовищі. Так, саме підопічний Є.Л. Ришкана-Дерожинського дослідив траєкторію польоту до Місяця, що було використано в рамках проекту Апполо у 1969 р. [5, с. 148].

Таким чином, комерційна та підприємницька організація Є.Л. Ришкана-Дерожинського, високі людські якості та правильне використання банківської системи Бессарабської губернії не лише сприяли якісній освіті дворянина Г. Ботезата, а й дали фахівця світового масштабу для Російської імперії та США.

Часто комунальні кошти та надлишки розподілялися на фінансову допомогу. Наприклад, Акерманське земство, шляхом щорічного відрахування 5 рублів з прибутків кошторису, сформувало особливий капітал, з якого видавало фінансову допомогу місцевим мешканцям на сільськогосподарські потреби. При більшості земських управ існували склади землеробських знарядь, які продавалися селянам за визначеними цінами, із розстрочкою виплати на необхідні знаряддя [4, арк. 55]. Дворяни, відіграючи провідну роль в земських установах активно долучалися до вирішення багатьох питань: забезпечення населення необхідним сільськогосподарським обладнанням, сприяння та фінансування дрібних підприємців. Проблеми, з якими зверталися місцеві мешканці, були різними за характером, часто вимагали не лише додаткових знань, а й адміністративного втручання.

Так, голова Акерманської земської управи, надвірний радник Д.П. Мічу-Николаєвич, 23 лютого 1906 р. підписав документ про видачу міщанам посаду Турлаки позики в розмірі 2 907 руб. 80 коп., з капіталу, що належав управі й призначався на закупівлю хліба. Уповноважені від посаду (Г. Марущенко, І. Зеленюк, Ф. Похиленко, А. Твердохлібов) надали перелік осіб, які мали потребу в продовольстві та необхідних товарах [3, арк. 13] (Див. Таблиця 1).

Таблиця 1

Перелік необхідних товарів, на які позичили кошти міщани посаду Турлак у керівника Акерманської управи

№ з/п	Назва культури	Загальна кількість, яку потребували міщани Турлак (конвертована у кг)	Вартість	Ціна за 1 пуд (16, 38 кг)
1	Жита	110 пудів = 1 801, 8 кг	954 руб. 60 коп.	76 коп.
2	Ячменю	2 570 пудів = 42 096, 6 кг	1 953 руб. 20 коп.	86 коп.
3	Всього	2 680 пудів = 43 898, 2 кг	2 907 руб. 80 коп.	(в середньому 81 коп. за пуд)

Нарешті, один з провідних фінансистів, власників і співвласників багатьох банків і кредитних установ, які діяли на території Бессарабії, Матвій Маврокордато, також займався доброчинністю. У 1918 р. Олександра Тимофіївна Маврокордато, виконуючи волю свого покійного чоловіка Матвія Миколайовича прийняти від неї в дар місту 100 тисяч рублів на спорудження сирітського землеробського притулку. Гроші передбачалося вносити на рахунок попечительської ради притулку в Одеську контору Державного банку таким чином: 1918 р. – 40 тисяч на заготівлю будматеріалів, у січні 1919 р. – 35 тисяч на будівництво й облаштування притулку, а в січні 1920 р. – 25 тисяч як недоторканий капітал притулку. На жаль, задум О.Т. Маврокордато не був реалізований унаслідок соціальних потрясінь, щознищили Російську імперію [5, арк. 136, 137, 140].

Таким чином, кредитно-банківська діяльність сприяла розвитку доброчинності. Вкладники могли використати зростання по своїх депозитам на благодійні потреби без витрати свого основного капіталу. Але все ж помітно, що доброчинністю продовжували займатися ті особи, які опікувалися нею і до заняття кредитом. Найбільшим фактором участі в благодійній діяльності було бажання учасників, а не їх можливості.

Література:

1. Адрес-календарь Бессарабской губернии на 1875 г. Кишинёв: Губернская типография, [1875]. 228 с.
2. Адрес-календарь Бессарабской губернии 1914 г. [под. ред. Б.А. Топиро]. Кишинёв: Губернская типография, [1914]. 538 с.
3. Комунальна установа «Ізмаїльський архів», м. Ізмаїл. Ф. 2. *Ізмаїльська міська управа, оп. 1.* (далі КУІА). Спр. 558. Закон про кредит для міст і земств. 1913 р., 111 арк.
4. КУІА. Ф. 47. Акерманська повітова земська управа, оп. 1. Спр. 85. Про відкриття та діяльність позико-ощадних товариств в селах повіту. 1913-1917 рр., 215 арк.
5. Мошенский Щ С.З. Рынок ценных бумаг Российской империи. Москва: Экономика, 2014. 560 с.
6. Національний архів республіки Молдова м. Кишинів. Ф. 151. *Бессарабський губернський статистичний комітет, оп. 1.* Спр. 88. Статистичні листи про продаж надільних земель в Бендерському повіті за 1915 р., 48 арк.
7. Циганенко Л.Ф. Дворянство Півдня України (друга половина XVIII – 1917 рр.). Ізмаїл: СМІЛ, 2009. 384 с.